

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA İLK YARDIM EĞİTİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: YOUTUBE VİDEOLARININ ANALİZİ

Evaluation of First Aid Trainings in the Context of Occupational Health and Safety:

Analysis of YouTube Videos

Aylin Sinem GÜLTAÇ¹

¹Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Muş

Geliş Tarihi / Received: 18.10.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 01.04.2024

ÖZ

Bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği bağlamında YouTube’da yer alan ilk yardım eğitim videolarının etkinliğinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle günümüzde en çok tercih edilen ikinci sosyal medya platformu olan YouTube’da ilk yardım eğitimi hakkında en fazla görüntülenmeye sahip 50 video incelenmiştir. Videolar görüntülenme sayısı, video uzunluğu, beğenme sayısı, yorum sayısı, video paylaşım tarihleri ve “HONcode Kriterleri”ne göre değerlendirilmiştir. Videolara ilişkin betimsel istatistikler (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, medyan, minimum değer, maximum değer) SPSS 24.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda ilk yardım eğitimi ile ilgili videoların güncel ve güvenilir olmadığı, yarısının sağlık profesyonelleri tarafından hazırlanmadığı, %64’ünde videoyu finanse eden kişi, kurum veya kuruluş hakkında bilgi verilirken %52’sinde reklam/tanıtım yapıldığı ortaya çıkmıştır. Videoların %90’ı “tamamlayıcılık” ilkesine uymaktadır ancak yalnızca %12’sinde referans kriterine uyulmuştur. Ayrıca videoların HONcode puan ortalamasının 28.9±35,471 olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak araştırma kapsamında incelenen videoların HONcode Kriterleri’ne uymadığı, video uzunluklarının ilk yardım eğitimi için yetersiz olduğu, video izlenme, yorum ve beğenme sayılarının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle YouTube’da yer alan ilk yardım eğitimlerinin profesyoneller tarafından hazırlanması ve denetlenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu araştırma ile güvenli ve doğru sağlık içeriklerine erişim hakkında farkındalık sağlanması, işyerlerinde ilk yardım eğitiminin önemi ve eğitimde kullanılabilecek alternatif kaynakların değerlendirilmesine katkı sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: HONcode kriterleri, İlk yardım eğitimi, İş sağlığı ve güvenliği, YouTube.

ABSTRACT

In this study it is aimed to evaluate the effectiveness of first aid training videos on YouTube in the context of Occupational Health and Safety. For this reason, the 50 most viewed videos about first aid training on YouTube, which is the second most preferred social media platform at the present time have been examined. Videos have been evaluated according to the number of views, video length, number of likes, number of comments, video sharing dates and "HONcode Criteria". Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, standard deviation, median, minimum value, maximum value) of the videos have been analyzed by using the SPSS 24.0 package program. As the result of the research, it has been revealed that the videos about first aid training were not up-to-date and reliable, half of them were not prepared by health professionals, while 64% of them provided information about the person, institution or organization that financed the video, 52% of them were advertised/promotional. 90% of the videos comply with the "complementarity" principle, but only 12% have complied with the reference criterion. Additionally, the average HONcode score of the videos have been determined to be 28.9±35.471. As the result, it has been revealed that the videos examined within the scope of the research did not comply with the HONcode Criteria, the length of the videos were insufficient for first aid training, and the number of video views, comments and likes were low. For this reason, it is understood that first aid trainings on YouTube should be prepared and supervised by professionals. With this research it is contributed to raise awareness about access to safe and accurate health content, the importance of first aid training in workplaces, and evaluation about alternative resources that can be used in training.

Keywords: First aid training, HONcode criteria, Occupational health and safety, YouTube.

GİRİŞ

Kronik İnternette ve YouTube'da Sağlık ve İlk Yardım

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ile birlikte internette sağlık ile ilgili içeriklerin üretilmesi ve yayılması da kolaylaşmıştır. Önceleri sağlık ile ilgili bilgileri yalnızca doktor muayeneleri sırasında öğrenebilen bireyler günümüzde televizyon, internet ve sosyal ağlar aracılığı ile fazla vakit harcamadan ve çaba sarf etmeden daha hızlı bir şekilde elde edebilmektedir. Sağlık hizmeti sunucuları tarafından sağlık hakkında bilgilerin yayılması amacı ile kullanılan internet, bireyler tarafından sağlık bilgilerine kolay yoldan ulaşmak için bir kaynak olarak kullanılmaktadır (Hamzehei, Ansari, Rahmatizadeh, ve Valizadeh-Haghi, 2018). Ancak sağlık profesyoneli olmayan bireyler sağlık alanında kaliteli içeriğe sahip eğitim materyalleri ile yanlış ve manipüle edilmiş eğitim materyallerini ayırt etmekte zorlanmaktadır (Boyer vd., 2017a).

İnternette sağlık ile ilgili içeriklerin üretilmesi için herhangi bir şart aranmamaktadır. Ayrıca bu içeriklerin doğru olup olmadığını kontrol eden bir mekanizma da bulunmamaktadır. Bu durum bireylerin sağlıklarını tehlikeye atabilecek yanlış, eksik, güvenilir veriler elde etmesine neden olabilmektedir (Hamzehei vd., 2018). Yapılan araştırmalarda daha genç ve orta yaşta ile eğitim düzeyi daha yüksek olan kullanıcıların internette daha sık sağlık ile ilgili araştırma yaptığı görülmüştür (Erdoğan vd., 2020). Ancak toplumun tüm kesimleri göz önüne alındığında bilgi asimetrisi nedeni ile bireyler açısından sağlık içeriklerinde yer alan yanlış bilgileri anlayabilmek zor olmaktadır. İnternette yer alan yanlış içerikler bir süre sonra yayından kaldırılabilir, kaldırılmadan önce içeriğe erişen bireyler yanlış yönlendirilmiş olacaktır. Ayrıca internette yer alan yanlış bilgilerin sağlık otoriteleri tarafından “çok az” ve “çok geç” düzeltilmesi nedeni ile bireylerin yaşam kaliteleri düşebilir, sağlık durumları risk altına girebilir ve hatta ölüm riskleri ile karşı karşıya kalabilmektedirler (Thompson ve Lazer, 2020).

Günümüzde bireyler hastalık ve sağlık ile ilgili bilgilere erişmek için sağlık profesyonellerine danışmanın yanı sıra, televizyon ve internette yer alan web siteleri ve uygulamaları da kullanmayı tercih etmektedir. Bireyler sağlık profesyonellerine hem başvurmadan önce hem de başvurduktan sonra internette sağlık ile ilgili araştırmalar yapmaktadır (Erdoğan vd., 2020). Ancak bireyler internette sağlık ile ilgili hiçbir bilimsel dayanağı olmayan, yanlış, eksik, güvenilir ve dezenformasyona uğramış içeriklerle karşılaşabilirler. Dezenformasyon, birey, kurum veya kuruluşlar tarafından itibar, güç ve/veya para kazanmak için doğru olmayan bilgiyi yaymak amacı ile yapılan kasıtlı çalışmalardır (Thompson ve Lazer, 2020). İnternette yer alan yanlış bilgiler nedeni ile hasta-hekim ilişkisinde

de zaman zaman sorunlar meydana gelebilmektedir (Townsend vd., 2015). Ayrıca internetten edinilen güvenilir olmayan, eksik veya yanlış bilgiler, bireylerde sağlık profesyonelleri tarafından sunulan sağlık hizmetinin sorgulanması, önleme ve tedavi uygulamalarına bağlılığın azalması, tıbbi önerilere uymak yerine alternatif sağlık uygulamalarına yönelmek gibi birçok hatalı ve tehlikeli davranışlara yol açmaktadır (Conte vd., 2022).

Günümüzde sağlık ile ilgili internet kaynaklarının güvenilirliğinin tespit edilmesinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Örneğin; 2018 yılında İtalya İl Tıp Federasyonu (FNOMCEO) tarafından “Dottore, Ma È Vero Che” (Doktor Bu Doğru Mu?) adlı bir internet kaynağı geliştirilmiştir. Bu kaynağın amacı internette yer alan sahte tıp bilgilerinin yayılmasını engellemek ve sağlık hakkında güvenilir bilgiler paylaşmaktır (Conte vd., 2022). Ayrıca Standford Üniversitesi tarafından bireylerin teknoloji araçları ile ilişkisini inceleyen Persuasive Tech Lab (Standford Teknoloji Laboratuvarı Kriterleri), the Health On the Net Foundation (HONcode Kriterleri), Barcelona Tabipler Birliği tarafından sağlık ile ilgili internet içeriklerinin kalite ve sertifika programı olan Web Médica Acreditada ve Fransa’da bulunan Merkez Tıp Bilimleri ve Sağlık Okulu tarafından hazırlanan Centrale Santé (Net skrolama kriterleri) bu yöntemlerden bazılarıdır (Diviani, Van Den Putte, Giani, ve Van Weert, 2015). Türkiye’de 2006 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından Uzaktan Sağlık Eğitim Sistemi (USES) kurulmuş ve sağlık personeline uzaktan eğitimler verilmesi amaçlanmıştır ancak internetteki sağlık bilgilerini denetleyen bir kurum ya da kuruluş bulunmamaktadır (USES, 2023).

İsviçre’de 1995 yılında Health on the Net Foundation (HON) tarafından sağlık ile ilgili internet kaynakları için HONcode davranış kriterleri belirlenmiştir. HONcode kriterleri bireylerin ve sağlık çalışanlarının sağlık hakkında, sağlık profesyonelleri tarafından hazırlanan, doğru ve güvenilir bilgilere kolay erişebilmesi amacı ile bir rehber olarak kullanılabilir (Boyer ve Dolamic, 2015). İnternette yer alan sağlık ile ilgili bilgilerin güvenilirliğini test etmek amacı ile ortaya çıkan HONcode kriterleri gibi kriterler bireyler açısından oldukça yararlıdır (Boyer, Frossard, Gaudinat, Hanbury, ve Falquetd, 2017b). Bu kriterler internette sağlık ile ilgili içerik üreticilerinin uyması gereken 8 etik davranış kriterini içermektedir (Alptekin, Ölmez ve Arslan, 2021);

- Yetki: Videodaki bilgiler tıbbi eğitim alan kişiler tarafından sunulmaktadır.
- Tamamlayıcılık: Videodaki bilgiler hekim-hasta ilişkisini desteklemektedir.
- Gizlilik: Videoda, kişilerin sağlık bilgilerinin gizliliğinin korunmasıyla ilgili bilgi vardır.
- Referans: Videodaki bilgilerin kaynağı belirtilmektedir.

-Doğrulama: Videodaki herhangi bir ürün/hizmetin faydası ya da performansı ile ilgili bilgiler kanıtlarla desteklenmektedir.

-İletişim: Videoda daha fazla bilgi/destek almak isteyenler için videoyu hazırlayan kişi/kuruluşların iletişim bilgileri belirtilmektedir.

-Finansal açıklama: Videoyu finanse eden kişi/kuruluş varsa bilgileri belirtilmektedir

-Reklamcılık: Videoda reklam/tanıtım yapılmaktadır.

Günlük yaşantımızda, evde, okulda, işyerlerinde kısaca internet erişiminin olduğu her alanda e-öğrenme sayesinde bireyler neredeyse her konuda eğitim alma imkanına sahiptir. E-öğrenme; bireylerin istediği mekân ve zamanda eğitime katılabileceği bir öğrenme modelidir. E-öğrenme sayesinde bireyler görsel ve işitsel eğitim metaryalleri ile desteklenmiş, sürekli etkileşim ve hızlı geri bildirim sağlanabildiği, esnek öğrenim olanaklarına erişebilmektedir. Günümüzde bireyler bu eğitim modeli sayesinde iş sağlığı ve güvenliği (İSG) eğitimi gibi birçok eğitime erişebilir. İşyerlerinde internet aracılığı ile verilen İSG eğitimleri sayesinde daha güvenli çalışma ortamları, çalışanlarda iş verimliliğinin ve işyerlerinde bulunan tehlike ve risklere karşı farkındalığın artırılması sağlanabilmektedir (Arıca ve Çağlar, 2021)

İş Sağlığı ve Güvenliği Bağlamında İlk Yardım

Bireyler günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü işyerlerinde geçirmektedir. Ancak işyerlerinde çeşitli olumsuz durum ve davranışlardan dolayı kazalar ve yaralanmalar meydana gelebilmektedir. Kaza; “bireylerin isteği dışında gerçekleşen veya beklenmeyen bir olay nedeni ile bir kimsenin, bir aracın ya da bir nesnenin zarar görmesi” olarak tanımlanabilir (TDK, 2023). Kazalar meydana geldikten sonra kazazedeye hızlı ve doğru bir şekilde müdahale edilmesi gerekmektedir. Bir kaza meydana geldikten sonra yaşam kayıplarının %10'unun kazadan sonra ilk 5 dakika içerisinde, yaklaşık yarısının ise ilk 30 dakika içerisinde meydana geldiği ve %38'inin kaza yerinde yapılan doğru ilk yardım müdahaleleri ile önlenebileceği tespit edilmiştir (Aytaç, Gürleyen Gök, ve Özkan, 2016).

Dünya'da ilk yardım eğitimi İSG eğitimlerinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir (Ali, 2021; Lingard, 2017). Türkiye'de ise; 5/5/2013 tarihli ve 28648 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ile çalışanların İSG alanında alması gereken eğitim konuları belirlenmiştir. İlk yardım eğitimleri de çalışanların bu yönetmelik kapsamında alması gereken eğitimlerden biridir. 2015 yılında Resmî Gazetede yayımlanan “İlk Yardım Yönetmeliği” nde ilk yardım; “bir kaza veya bireylerin hayatını tehlikeye düşüren durumlarda, sağlık profesyonelleri tarafından yardım sağlanınca kadar bireylerin durumunun kötüye gitmesini engelleyebilmek

veya hayatını kurtarmak amacı ile olay yerinde yapılan müdahale'' olarak tanımlanmıştır. İlk yardım uygulanırken herhangi bir tıbbi araç gereç aranmaksızın mevcut araç gereçler kullanılarak müdahale edilir ve ilaç kullanılmaz. İlk yardım genellikle araba kazaları, basit kesik, kanama ve sıyrıklar, burkulmalar, sıcak çarpması, şok, koma, bir hayvan tarafından ısırılma, elektrik çarpması, yanıklar vb. acil durumlarda uygulanmaktadır (Panda, Panda, Karir, ve Patra, 2019; Tadesse ve Jemebere, 2022).

Günümüzde insanların var olduğu her yerde beklenmeyen bir şekilde kaza meydana gelebilmektedir. Özellikle işyerlerinde çalışma koşulları, dikkatsizlik, ihmal, sorumsuzluk, yorgunluk, eğitimsizlik vb. gibi birçok neden kazalara yol açabilmektedir (Altındış, 2017). Dünyada kaza sonrası travmaya bağlı ölümler, en yaygın ölüm nedenleri arasında 4.sırada yer almaktadır (Tadesse ve Jemebere, 2022). Bir kaza meydana geldikten sonra, resmi olarak sağlık profesyoneli olmayan veya ilk yardım eğitimi almamış bireyler müdahale etmek durumunda kalabilmektedir. Ancak herhangi bir yanlış müdahale ile yaralının sağlık durumu kötüye gidebilir, hatta kazazede ölüm riski ile karşı karşıya kalabilir (Aytaç vd., 2016). Ayrıca ilk yardım müdahalesinin zamanlaması da oldukça önemlidir. En etkili ilk yardım müdahaleleri için ilk 5 dakikanın kritik öneme sahip olduğu bilinmektedir (Altındış, 2017). İşyerinde ilk yardım bilen çalışanların sayısının fazla olması, kazalar ve yaralanmalar sonucunda bireylere zamanında, basit ancak etkili bir müdahale yapılabilme ihtimalini de artıracaktır. Doğru bir ilk yardım sonucunda bireyler kazadan daha az hasarla kurtulabilir ve hatta ciddi kazalarda bireylerin hayatta kalma oranı artabilmektedir. Bu nedenle ilk yardım bilmek ve gerektiğinde uygulamak bireylerin topluma karşı sorumluluklarındandır (Panda vd., 2019).

İşyerlerinde çalışanların temel ilk yardım eğitimi almış olması ve ilk yardım hakkında bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, herhangi bir kaza durumunda hastaneye gitmeden önce kazazedenin daha az zarar görmesini sağlamak veya hayatını kurtarmak için gerekli uygulamaları yapmasını sağlayacaktır (Tadesse ve Jemebere, 2022). İşyerlerinde meydana gelen bir kaza sonrasında bireylere yardım etmek istenirken yanlış ilk yardım müdahaleleri nedeni ile zarar verilebilmektedir (Panda vd., 2019). Bu nedenle sağlık profesyonelleri tarafından çalışanlara mutlaka ilk yardım eğitimleri verilmelidir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda ilk yardım konusunda çeşitli hükümler yer almaktadır. Bu kanuna göre; işyerlerinde ilk yardım konusunda uygun donanıma sahip ve gerekli eğitimleri alan kişi ya da kişileri görevlendirmek, kullanılması gereken araç-gereç sağlamak, çalışanlara yönelik gerekli eğitim ve tatbikatların yapılmasını sağlamak gibi konular işverenin yükümlülükleri arasında yer alır (6331 sayılı kanun, 2012). İSG kapsamında; Türkiye'de az tehlikeli işyerlerinde her 20

çalışan başına 1, tehlikeli işyerlerinde her 15 çalışan başına 1 ve çok tehlikeli işyerlerinde her 10 çalışan başına 1 kişi olmak üzere temel ilk yardım sertifikası almış ilkyardımcıların bulunması gerekmektedir (İlk Yardım Yönetmeliği, 2015).

Çalışma hayatında yeterli zamanın olmaması, mali yetersizlikler, erişim imkânlarının sınırlı olması vb. durumlar nedeni ile çalışanlar açısından ilk yardım eğitimi gibi sağlık ile ilgili bilgi ve eğitimlere ulaşılması zor olabilmektedir. Bu nedenle bireyler çeşitli hastalıklar, hastalık riskleri ve korunma yolları gibi sağlık bilgilerinin yanında ilk yardım gibi acil ihtiyaç duyulabilecek sağlık uygulamaları için de televizyon, gazete, radyo ve internet vb. kitle iletişim araçlarını tercih etmektedir. Kitle iletişim araçları yoluyla yapılan çalışmaların, çalışanların sağlık ile ilgili bilgi düzeyi ve davranışlarında olumlu gelişmelere yol açtığı bilinmektedir (Alptekin, 2019: 59). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması verilerine göre ise; Türkiye’de 2022 yılında hanelerin %94.1’inin internete erişimi olduğu, internet kullanan bireylerin oranının ise; %85 olduğu ortaya çıkmıştır (TÜİK, 2022). We Are Social tarafından yayınlanan Digital 2023 Özel Raporu’na göre; 2023 yılında 5.16 milyar (dünya nüfusunun %64.4’ü) internet kullanıcısı bulunurken 4.76 milyar insan sosyal medya kullanmaktadır (Meltwater ve We Are Social, 2023). Dünyada bireylerin internete erişim arttıkça sağlık ile ilgili bilgilere ulaşmak için interneti kullanması her geçen gün daha yaygın hale gelmektedir (Basch, MacLean, Romero, ve Ethan, 2018). 2023 yılında dünyada en fazla kullanılan ikinci sosyal medya platformunun YouTube olduğu ve her ay 2.5 milyardan fazla kullanıcının YouTube’da aktif olduğu bilinmektedir. YouTube kullanıcıların video yüklemesine, görüntülemesine, değerlendirmesine ve yorum yapmasına olanak tanıyan ücretsiz bir çevrimiçi platformdur. Ayrıca Digital 2023 Özel Raporu’nda kullanıcıların YouTube’da ayda ortalama 23 saat 9 dakika geçirdiği ifade edilmiştir (Meltwater ve We Are Social, 2023). Türkiye’de ise 2022 yılı verilerine göre; %67.2 ile YouTube, WhatsApp’tan sonra kullanıcıların en fazla tercih ettiği ikinci sosyal medya uygulaması olmuştur (TÜİK, 2022). Gelecekte internetin yaygınlaşması ile birlikte sağlık ile ilgili eğitimlerin saygın sağlık kuruluşları ve kalifiye sağlık profesyonelleri tarafından YouTube gibi sosyal medya platformları aracılığıyla daha yaygın hale gelmesi beklenmektedir.

Bu araştırmada YouTube’da ilk yardım eğitimi hakkında en çok görüntülenmeye sahip 50 video içeriği incelenmiş ve “HONcode Kriterleri”ne göre değerlendirilmiştir. Bu araştırma ile güvenli ve doğru sağlık içeriklerine erişim hakkında farkındalık sağlanması, işyerlerinde ilk yardım eğitiminin önemi ve eğitimde kullanılabilecek alternatif kaynakların değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü

Bu çalışmada İSG bağlamında YouTube’da yer alan ilk yardım eğitim videolarının etkinliğinin ve güvenilirliğinin HONcode Kriterleri ile değerlendirilmesi, böylece çalışanlarda güvenli ve doğru sağlık içeriklerine erişim hakkında farkındalık sağlanması, işyerlerinde ilk yardım eğitiminin önemi ve eğitimde kullanılabilir alternatif kaynakların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışma tanımlayıcı kesitsel türde bir çalışmadır.

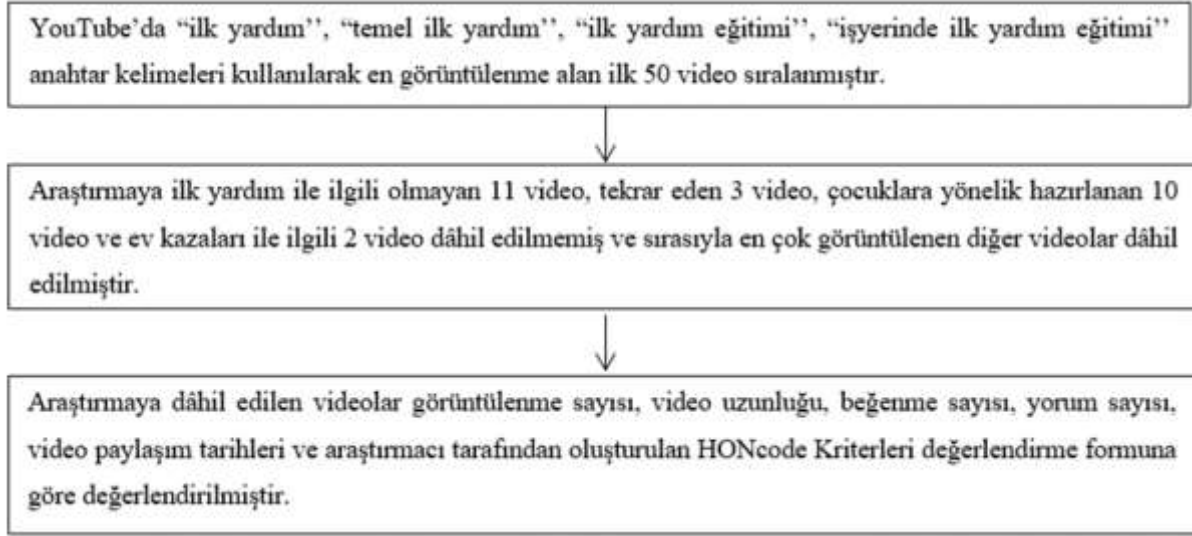
Araştırmada 7.7.2023-15.7.2023 tarihleri arasında “ilk yardım”, “temel ilk yardım”, “ilk yardım eğitimi”, “işyerinde ilk yardım eğitimi” anahtar kelimeleri kullanılarak ilk yardım eğitimi hakkında YouTube’da en çok görüntülenme sayısına sahip ilk 50 video görüntülenme sayısı, video uzunluğu, beğenme sayısı, yorum sayısı bakımından incelenmiş ve HONcode Kriterlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırmada literatürden yararlanılarak araştırmacı tarafından bir değerlendirme formu oluşturulmuştur. Değerlendirme formunda her bir kriter için 0 ile 10 puan arasında bir değerlendirme yapılmıştır (0 puan= kritere ilişkin bilgi yer almamaktadır, 5 puan= kriterlere ilişkin yetersiz bilgi bulunmaktadır, 10 puan=kriterlere ilişkin yeterli bilgi bulunmaktadır). Değerlendirme Formu Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Değerlendirme Formu

Kriterler	Açıklama	Puan
Yetki	Videodaki bilgiler tıbbi eğitim alan kişiler tarafından sunulmaktadır. (Sağlık profesyonelleri, devlet kurum ve kuruluşları, üniversiteler vb.)	5
	Videodaki bilgilerin kim tarafından sunulduğuna dair açıklama yer almaktadır.	5
Tamamlayıcılık	Videodaki bilgiler hekim-hasta ilişkisini desteklemektedir.	5
	Videolar eğitim amacı ile paylaşılmıştır.	5
Gizlilik	Videoda, kişilerin sağlık bilgilerinin gizliliğinin korunmasıyla ilgili bilgi vardır.	10
Referans	Videodaki bilgilerin kaynağı yazılı veya sözlü olarak belirtilmektedir.	5
	Bilgilerin ne zaman paylaşıldığına ilişkin açıklama yer almaktadır.	5
Doğrulama	Videodaki herhangi bir bilgi, ürün veya hizmetin faydası ya da performansı ile ilgili bilgiler kanıtlarla desteklenmektedir.	10
İletişim	Videoda daha fazla bilgi/destek almak isteyenler için videoyu hazırlayan kişi veya kuruluşların iletişim bilgileri belirtilmektedir (e-posta adresi, web sayfası, telefon numarası, sosyal medya hesapları vb.).	10
Finansal Açıklama	Videoyu finanse eden ticari veya ticari olmayan kişi, kurum ya da kuruluş varsa bilgileri belirtilmektedir	10
Reklamcılık	Videoda sözlü veya yazılı olarak reklam/tanıtım yapılmaktadır.	5
	Videoda reklam/tanıtım yapıldığına dair bir açıklama yer almaktadır.	5
Toplam		80

Araştırmaya Dahil Edilen Videoların Değerlendirilmesi

Araştırmaya dahil edilen videoların değerlendirilme süreci Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Araştırmaya Dahil Edilen Videoların Değerlendirilme Süreci

Araştırmaya dahil edilen videolar HONcode Kriterleri değerlendirme formuna göre puanlanmıştır ve videolara ilişkin betimsel istatistikler (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, medyan, minimum değer, maximum değer) SPSS 24.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni; ilk yardım eğitimi ile ilgili YouTube’da yer alan tüm videolardır. Araştırmanın örnekleme belirlenirken araştırmacı tarafından belirlenen çeşitli kriterlerden yararlanılmıştır. Kriterler belirlenirken en çok izlenen videoları incelemek amacıyla arama seçeneğinin görüntüleme sayısına, sıralanması ve arama sonuçlarından en çok görüntülenen 50 videonun seçilmesi amaçlanmıştır. Bu kriterler;

-Video dilinin Türkçe, açık ve anlaşılabilir olması

-Video içeriğinin çalışanların ilk yardım konusunda eğitimine bilgilendirici nitelikte olması

-Videonun ilk yardım konusunda en fazla görüntülenen ilk 50 video içerisinde yer alması

Araştırmanın Sınırlılıkları

-Araştırmaya yalnızca dili Türkçe olan videolar dahil edilmiştir.

-Araştırmaya bir işyerinde meydana gelebilecek kazalara yönelik çalışanların bilgilendirilmesi amacı ile hazırlanan videolar dahil edilmiştir. Bu nedenle çocuklara yönelik içerikler, ev kazaları ve ilk yardım eğitimi ile ilgili olmayan videolar kapsam dışı bırakılmıştır.

-Araştırma “ilk yardım”, “temel ilk yardım”, “ilk yardım eğitimi”, “işyerinde ilk yardım eğitimi” anahtar kelimeleri kullanılarak en fazla görüntülenen 50 video ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma hazırlanırken, Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına uyulmuştur. Araştırmada hiçbir kimlik bilgisi, iletişim bilgileri, kişisel veriler vb. kullanılmamıştır. Araştırmada insan ya da hayvanlar üzerinde bir çalışma yapılmamıştır. Araştırma verileri herkese açık erişimi olan ‘YouTube’ adlı web sayfasının veri tabanından elde edilmiştir. Bu nedenle araştırma verileri için herhangi bir etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

BULGULAR

Araştırmada yer alan videolar incelendiğinde 50 videonun görüntülenme sayılarının 22.291-1.275.946 aralığında ve ortalama görüntülenme sayısının $164.774.4 \pm 51.337$ olduğu ortaya çıkmıştır. Video uzunlukları incelendiğinde ise; video sürelerinin 0:49-1:23:27 dk. aralığında ve ortalama video süresinin $13:19 \pm 17:45$ dk. olduğu tespit edilmiştir. Videoların %42’si (n=21) “05:00 dk. ve altı” uzunluğundadır. Araştırmada en fazla beğeni alan videonun beğenme sayısı 11.523’tür ve en fazla yorum alan videonun yorum sayısı 1472’dir. Ayrıca HONcode puanına göre değerlendirme yapıldığında videoların HONcode puan ortalamasının 28.9 ± 35.471 olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda görüntülenme sayısı, video uzunluğu, beğenme sayısı, yorum sayısı ve HONcode puanına ilişkin veriler Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Araştırmada Yer Alan Videoların HONcode ve Diğer Kriterlere Göre Değerlendirilmesine İlişkin Veriler

Kriterler	Ortalama (\bar{x})	Standart Sapma (ss)	Medyan	Max. değer	Min. değer
Görüntülenme Sayısı	164.774.4	± 51.337	109590	1.275.946	22.291
Video Uzunluğu	13:19	$\pm 17:45$	7:18	1:23:27	0:49
Beğenme Sayısı	107.797.4	± 151.23	1150	11.523	99
Yorum Sayısı	157.56	± 113.3	56	1472	0
HONcode Puanı	28.9	± 35.471	25	65	10

Araştırmada yer alan ilk yardım hakkında en fazla görüntülenen videoların %24’ü “Genel İlk Yardım Bilgileri” %18’i “Bilinç Bozuklukları” %18’i ilk yardım uygulamaları hakkında hazırlanan “Soru-Cevap” videolarıdır. YouTube’da ilk yardım hakkında en fazla görüntülenen 50 videodan yalnızca 1’i (%2) “Yanık, Donma ve Sıcak Çarpması” hakkındadır. Araştırmada yer alan YouTube’da ilk yardım hakkında en fazla görüntülenen 50 videonun konularına göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Araştırmada Yer Alan Videoların İlk Yardım Video Konuları

Video Konuları	n	%
Genel İlk Yardım Bilgileri	12	24
Temel Yaşam Desteği (CPR)	6	12
Kanamalar	4	8
Solunum Yolu Tıkanmaları	5	10
Bilinç Bozuklukları	9	18
Yanık, Donma, Sıcak Çarpması	1	2
Kırık, Çıkık, Burkulma	4	8
Soru/Cevap	9	18

Tablo 4 incelendiğinde ilk yardım eğitimi ile ilgili YouTube videoların hiçbirinin HONcode Kriterleri değerlendirme formuna göre HONcode Kriterlerinin tamamını karşılamadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmaya göre; 50 video en fazla karşılanan kriterler 45 video (%90) ile “tamamlayıcılık” ve 38 video (%76) ile “doğrulama” ilkesi olurken “gizlilik” ilkesine hiçbir videoda uyulmamıştır. Araştırmada videoların %64’ünde (32 video) videoyu finanse eden kişi, kurum veya kuruluş hakkında bilgi verilmekte ve videoların %52’sinde (26 video) reklam/tanıtım yapılmaktadır. Araştırmaya göre; 50 videonun yarısı (25 video) tıbbi eğitim alan sağlık profesyonelleri tarafından hazırlanmış ve videoların %42’sinde (21 video) “iletişim” kriterine uyulmuştur. Araştırmada yalnızca 6 videoda (%12) “referans” kriterine uyularak videolardaki bilgilerin kaynağı belirtilmiştir. Araştırmada yer alan YouTube’da ilk yardım hakkında en fazla görüntülenen 50 videonun HONcode Kriterlerine Uygunluk durumunun değerlendirilmesi Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Araştırmada Yer Alan Videoların HONcode Kriterleri Değerlendirme Formu’na Göre Değerlendirilmesi

Kriterler	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
HC1-Yetki	25	50	25	50
HC2-Tamamlayıcılık	45	90	5	10
HC3-Gizlilik	0	0	50	100
HC4-Referans	6	12	44	88
HC5-Doğrulama	38	76	12	24
HC6-İletişim	21	42	29	58
HC7-Finansal Açıklama	32	64	18	36
HC8-Reklamcılık	26	52	24	48

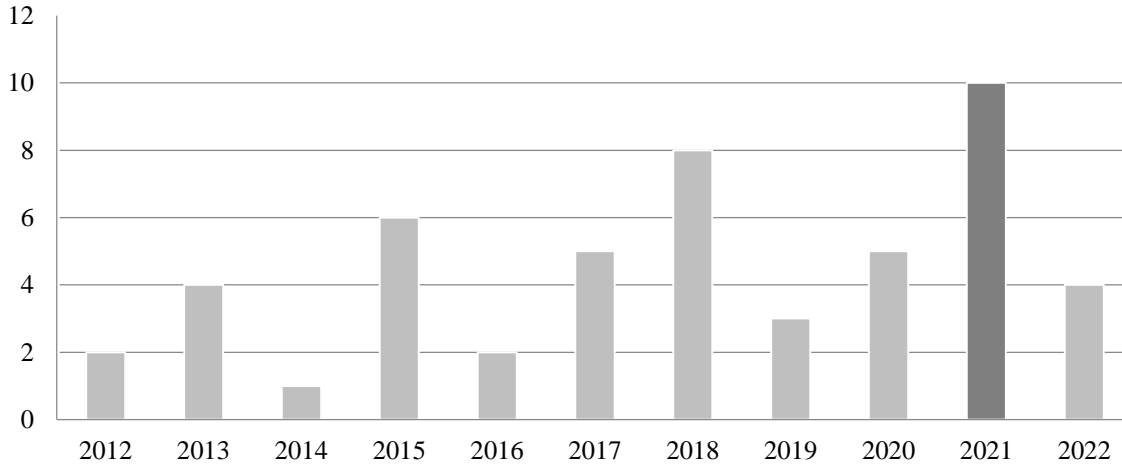
Tablo 5’e göre; videoların %38’i (n=19) bireyler, %38’i (n=19) özel kurumlar, %18’i (n=9) devlet kurumları, % 4’ü (n=2) üniversiteler ve %2’si (n=1) sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanmıştır. Videoların %84’ü (n=42) eğitim amacı ile hazırlanırken %16’sı (n=8) haber, eğlence ve diğer amaçlar ile hazırlanmıştır. 50 videonun 27’si tıbbi bilgi, 8’i teknik bilgi içerirken 10’u soru-cevap şeklinde hazırlanmıştır. Videolarda yer alan referansların 3’ü sözlü 5’i yazılı olarak belirtilmiştir ve videoların 44’ünde referans bilgilerine yer verilmemiştir. İncelenen 50 videoda iletişim araçlarından en fazla web sayfası (%34) bilgilerine yer

verilmiştir. Videoların %38'i (n=19) ticari kuruluşlar tarafından finanse edilirken %13'ü de ticari olmayan (devlet kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları) kişi/kurum veya kuruluşlar tarafından finanse edilmiştir.

Tablo 5. Araştırmada Yer Alan Videolara İlişkin Bazı Veriler

		n	%
Hazırlayan	Bireyler	19	38
	Devlet Kurumları	9	18
	Özel Kurumlar	19	38
	Üniversiteler	2	4
	Sivil Toplum Kuruluşları	1	2
Video Paylaşım Amacı	Eğitim	42	84
	Haber, eğlence ve diğer	8	16
	Tıbbi Bilgi	27	54
Bilginin İçeriği	Teknik Bilgi	8	16
	Soru-Cevap	10	20
	Diğer	5	10
	Sözlü	3	6
Referans Bilgileri	Yazılı	5	10
	Sözlü ve Yazılı	6	12
	Bulunmayan	44	88
	Telefon	3	6
İletişim Araçları	Mail Adresi	1	2
	Web sayfası	17	34
	Sosyal Medya Hesapları	9	18
	Birden fazla iletişim aracı	21	42
	Bulunmayan	29	58
Finansal Açıklama	Ticari	19	38
	Ticari Olmayan	13	26
	Bulunmayan	18	36
Toplam		50	100

Araştırmada yer alan YouTube'da ilk yardım eğitimi hakkında en fazla görüntülenen 50 video 2012-2022 yılları arasında paylaşılmıştır. Videoların %60'ı (n=30) 2018-2022 yılları arasında, %40'ı (n=20) ise; 2012-2017 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Araştırmaya göre; 2023 yılında yayınlanan videoların en çok görüntülenen videolar arasında yer almamaktadır. Araştırmada yer alan videoların yıllara göre dağılımı Şekil 2'de gösterilmektedir.

Şekil 2. Araştırmada Yer Alan Videoların Yıllara Göre Dağılımı

Araştırmada genel olarak ilk yardım sırasında yapılacaklar hakkında bilgi verildiği, ilk yardım uygulamadan önce ve sonrasında yapılması gerekenler hakkında bilgi verilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca videoların hiçbirinde ilk yardım gerektiren durumlar öncesinde meydana gelebilecek kazaları önleme faaliyetleri ilgili bilgiler de yer almamaktadır. Videoların önemli bir kısmı (%38) özel sürücü kursları tarafından ticari amaçlarla hazırlanmıştır. Devlet kurumları tarafından hazırlanan videoların tamamı (%18) Türk Kızılay tarafından hazırlanmıştır.

TARTIŞMA

Bu araştırmada İSG kapsamında YouTube'da yer alan ilk yardım eğitimi hakkında en fazla görüntülenen 50 video incelenmiş ve HONcode kriterlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda video görüntülenme sayılarının ortalama $164.774.4 \pm 51.337$ olduğu, en fazla görüntülenme sayısına sahip videonun $1.275.946$, en az görüntülenme sayısına sahip videonun ise 22.291 görüntülenme aldığı ve video uzunluklarının ortalama $13:19 \pm 17:45$ dk olduğu ortaya çıkmıştır. Videoların genel olarak beğenme ($\bar{x}=107.797,4 \pm 151.23$) ve yorum ($\bar{x}=157.56 \pm 113.3$) sayılarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada videoların HONcode puanı ortalama 28.9 ± 35.471 olarak bulunmuştur. Stollefson ve diğerleri tarafından yapılan bir çalışmada YouTube'da kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH) hakkında hasta eğitim videoları HONcode kriterlerine göre incelenmiş ve videolarda genel kullanıcı etkileşim düzeyinin (beğenme sayısı, favori sayısı, beğenmeme sayısı ve kullanıcı yorumu) düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bağımsız bireyler tarafından hazırlanan videoların HONcode kriterlerine göre en düşük puanları aldığı ortaya çıkmıştır (Stollefson vd., 2014). Ergoterapi ile ilgili web sayfalarının HONcode Kriterleri'ne göre değerlendirildiği bir çalışmada incelenen 35 web sayfasının ortalama HONcode skorunun $5,40 \pm 1,95$ olduğu tespit edilmiştir (Yaran ve

Özkan, 2022). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde sağlık ile ilgili kaynaklarda etkileşim düzeyinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum kaynakların güncel olmaması, profesyoneller tarafından hazırlanmaması, HONcode puanlarının düşük olması ve bilgilendirme açısından yetersiz olması ile açıklanabilir.

Araştırmada videoların %38'i (n=19) bireyler, %38'i (n=19) özel kurumlar, %18'i (n=9) devlet kurumları, %4'ü (n=2) üniversiteler ve %2'si (n=1) sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanmıştır. Videolar HONcode kriterlerinden "yetki" kriterine göre değerlendirildiğinde, videoların yalnızca yarısının (n=25) profesyoneller tarafından hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Hamzehei ve diğerlerinin, ebola hastalığına ilişkin bilgilerin yer aldığı 90 farklı web sitesini HONcode kriterlerine göre incelediği çalışmada, web sitelerinin %43'ünün ticari olduğu, %16'sının devlet kuruluşlarına, %7'sinin ise üniversitelere ait olduğu tespit edilmiştir (Hamzehei vd., 2018). Yaran ve Özkan tarafından yapılan çalışmada ise; incelenen web sayfalarının %20'si ergoterapi hizmeti sunan hastanelere (n=7), %25.7'si özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine (n=9), %34.3'ü (n=12) üniversitelere aitti, %11.4'ü gazete (n=4), %5.7'si kişisel web sayfası (n=2) ve %2.9'u kariyer sayfasına (n=1) ait olduğu görülmüştür (Yaran ve Özkan, 2022). Araştırmalarda yer alan kaynakların kim ve/veya tarafından hazırlanabileceğine yönelik yasal bir dayanak bulunmaması genel olarak "yetki" kriterine uyulmamasına neden olmuştur. Yasal zeminde yer alan bu boşluk, kaynakların profesyonel olmayan bireyler ya da ticari işletmeler tarafından hazırlanmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum kaynakların güvenilirliği açısından sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle sağlık ile ilgili verilerin hazırlanması ve paylaşılmasında HONcode Kriterleri gibi geçerli kriterlerin uygulanması önemlidir.

Araştırmada videoların %84'ü (n=42) eğitim amacı ile hazırlanırken %16'sı (n=8) haber, eğlence ve diğer amaçlar ile hazırlanmıştır. Araştırmada videolar içerik açısından değerlendirildiğinde; %54'ü (n=27) "teknik bilgi", %20'si (n=10) "soru-cevap", %10'u (n=5) ise "diğer içerik" olarak değerlendirilmiştir (Tablo 3). Araştırmada yer alan videolar konularına göre değerlendirildiğinde; videoların %24'ü (n=12) "genel ilk yardım bilgileri", %18'i (n=9) "bilinç bozuklukları", %18'i (n=9) "soru/cevap", %12'si (n=6) "temel yaşam desteği (CPR)", %10'u (n=5) "solunum yolu tıkanmaları", %8'i (n=4) "kanamalar", %8'i (n=4) "kırık, çıkık, burkulma" ve %2'si (n=1) "yanık, donma, sıcak çarpması" konularında hazırlanmıştır. Araştırmada yer alan videoların %90'ı (n=45) "tamamlayıcılık" ilkesine uymaktadır. Organ bağıışı ile ilgili YouTube videolarının HONcode kriterlerine göre değerlendirildiği bir çalışmada, videoların yalnızca %24'ünün (n=24) eğitim kategorisinde hazırlandığı ortaya

çıkıştır (Alptekin, 2019). Hamzehei ve diğerlerinin çalışmasında, web sitelerinden %37'sinin (n=16) "tamamlayıcılık" kriterine uyduğu tespit edilmiştir (2018). Araştırmalarda yer alan kaynakların ilk yardım ile ilgili çeşitli konularda hazırlanması olumlu olsa da çoğunlukla profesyoneller tarafından hazırlanmaması ve içeriğinin eğitim açısından uygun olmaması önemli bir problemdir.

Araştırmada videoların hiçbirinde kişilerin sağlık bilgilerinin gizliliğinin korunmasıyla ilgili bilgi bulunmamaktadır. Başka bir ifade ile araştırmada yer alan videoların hiçbiri "gizlilik" kriterine uymamaktadır. Boyer ve Dolamic, sağlık ile ilgili 27 web sitesini HONcode kriterlerine göre değerlendirmiş ve 24 sitede gizlilik kriterine uyulduğunu tespit etmiştir (Boyer ve Dolamic, 2015). Nghiem, Mahmoud ve Som, meme kanserine yönelik bilgi içeren 26 web sitesini HONcode kriterlerine göre değerlendirmiş ve web sitelerinin %96'sında "gizlilik" kriterine uyulduğunu ortaya çıkarmıştır (Nghiem, Mahmoud, ve Som, 2016). Araştırmalarda yer alan kaynakların yabancı literatürde genel olarak "gizlilik" kriterine uyduğu görülmüştür ancak bu araştırmada yer alan ilk yardım videolarında bu kritere uyulmamıştır. Bunun nedeni Türkiye'de kişisel verilerin korunmasının öneminin ve buna yönelik yasal düzenleme ve denetleme faaliyetlerinin henüz tam anlamı ile anlaşılammış olmasıdır.

Araştırmada videoların %88'inde (n=44) referans bilgileri bulunmazken %12'sinde (n=6) "sözlü ve yazılı", %10'unda (n=5) "yazılı" ve %6'sında (n=3) "sözlü" olarak verilmiştir. Araştırmada yer alan videolar "referans" ilkesine göre değerlendirildiğinde; videoların yalnızca %12'si (n=6) referans ilkesine uymaktadır. Araştırmada videoların %76'sı (n=38) "doğrulama" kriterine uymaktadır. Alptekin'in çalışmasında 100 videodan 28'inde "referans" kriterine uyulmuştur. Ayrıca aynı çalışmada "doğrulama" kriterine uyan videoların oranı %17'dir (Alptekin, 2019). Çin'de sağlık bilgi iletişim platformlarının HONcode kriterlerine göre değerlendirildiği bir çalışmada 93 platformdan 62'sinin "referans" kriterine, 66'sının ise "doğrulama" kriterine uymadığı tespit edilmiştir (Wang vd., 2020). Araştırmalarda yer alan kaynaklar değerlendirildiğinde hem Türkçe literatürde hem de yabancı literatürde "referans" ve "doğrulama" kriterlerine uyulmadığı görülmüştür. Bu durum kaynakların profesyoneller tarafından akademik eğitim kaynağı olarak hazırlanmaması ve yasal denetlemelere tabi olmamasıdır. Akademik veri kaynaklarında oldukça önemli olan bu iki kritere uyulması kaynağın güvenilirliği açısından oldukça önemlidir.

Araştırmada videolarda verilen iletişim bilgilerinin %42'sinde (n=21) birden fazla iletişim aracı bilgisi yer alırken %34'ünde (n=17) web sayfası, %18'inde (n=9) sosyal medya adresleri yer almaktadır. Araştırmada videoların %42'si (n=21) "iletişim" kriterine uymaktadır.

223 YouTube videosunun HONcode kriterlerine göre değerlendirildiği başka bir çalışmada, videoların 137'si (%61) "iletişim" kriterine uymaktadır (Stellefson vd., 2014). Ngehim ve diğerleri ise; web sitelerinin %85'inin (n=22,1) "iletişim" kriterine uyduğunu tespit etmiştir (Ngehim vd., 2016). İlk yardım ile ilgili web kaynaklarında "iletişim" kriterine uyulmaması, kaynağı hazırlayan ve paylaşan birey ve/veya kurumların ulaşılabilirliğini engellemektedir. Bu durum kaynakta yer alan eksik ve/veya yanlış bilgilerin yayılmasını önleme konusunda problemlerin yaşanmasına neden olabilir.

Araştırmada videolarda bulunan finansal açıklamaların %38'i (n=19) ticari iken; %26'sı (n=13) ticari olmayan açıklamalardır. Videoların %36'sında (n=18) ise; finansal açıklama bulunmamaktadır. Araştırmada videoların %64'ünde (n=32) "finansal açıklama" %52'sinde (n=26) "reklamcılık" kriterine uyulmaktadır. Ayrıca videoların 19'unun (%38) ticari bir amaçla bir birey/kurum ve 13'ünün (%26) ticari olmayan bir amaçla birey/kurum tarafından finanse edildiği ortaya çıkmıştır. Başka bir çalışmada ise; 26 videonun %58'inin "finansal açıklama" kriterine uyduğu görülürken; "reklamcılık" kriterlerine uyan videoların oranının %42 olduğu tespit edilmiştir (Nghiem vd., 2016). Wang ve diğerlerinin çalışmasında, platformların %97'sinin "finansal açıklama" kriterine uymadığı ve %88'inin ise "reklamcılık" kriterine uymadığı görülmektedir (Wang vd., 2020). Sağlık gibi toplumu ve bireylerin hayatını doğrudan etkileyen bir konu hakkında "finansal açıklama" ve "reklamcılık" kriterlerine uyulması, o kaynağın ticari kaygılar ile hazırlanmadığının bir göstergesi olabilir. Araştırmalarda yer alan kaynakların genellikle devlet tarafından onaylanan sağlık kurum ve kuruluşları, sağlık profesyonelleri vb. kontrolünde hazırlanmadığı, özel kurum ve kuruluşların ve profesyonel olmayan bireyler tarafından hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu nedenle ticari amaçlar ile hazırlanmış olabileceği konusu, kaynakların güvenilirliği konusunda kaygılara neden olmaktadır.

SONUÇ

Günümüzde Türkiye'de ve dünyada çalışanlar zaman yetersizliği, erişim imkanları, maddi olanaklar vb. durumlar nedeni ile başta sağlığı ilgilendiren konular olmak üzere birçok alanda bilgiye ulaşmak için internete başvurmaktadır. Bireylerin hem günlük hayatta hem çalışma hayatında sağlık ile ilgili karşılaşılabilecekleri sorunlardan biri ilk yardım gerektiren durumlardır. Ancak internette ilk yardım hakkında doğru ve güvenilir kaynaklara ulaşmak kolay değildir. Ayrıca bu konuda internet dışında kullanılan kitle iletişim araçları da yetersizdir.

İşyerlerinde İSG'nin önemli bir parçası olan İlk yardım eğitimi çalışanların sağlığını iyileştirmeye ve bilgi düzeyini artırmaya yönelik hazırlanmalı ve toplumda İSG bilgi düzeyini

artırarak kaza ve yaralanmalar konusunda farkındalık sağlamalıdır. Aynı zamanda ilk yardım eğitiminde yer alan bilgiler evrensel, herkes tarafından açık, anlaşılır ve uygulanabilir olmalıdır. Ülkemizde çeşitli kurumlarda ve işyerlerinde ilk yardım eğitimi birçok farklı şekillerde verilebilmektedir. Ancak sağlık ile ilgili bilgilerin internette yer alması ile ilgili henüz bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum bireylerin internette özellikle ilk yardım gibi önemli bir konuda yanlış bilgilendirilmelerine neden olmaktadır. Bireyler sağlık ile ilgili araştırma yaparken güvenilir kaynakları tercih etmeli, bir kaynağın güvenilirliğini değerlendirirken hangi kriterleri göz önüne almaları gerektiğini bilmelidir.

İnternette yer alan ilk yardım eğitimi ile ilgili videoların güvenilir olmadığı ve bilgi edinmek için doğru kaynak olmadığı anlaşılmıştır. Videoların görüntülenme sayısı, açısından yetersiz olduğu, video uzunluklarının bir eğitim içeriği olarak kullanılabilmesi açısından yetersiz olduğu ve aynı zamanda beğenme sayısı ve yorum sayısı değerlendirildiğinde bu videolara fazla ilgi gösterilmediği anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen videoların genellikle güncel olmadığı video paylaşım tarihlerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca araştırmada yer alan videolar “HONcode Kriterleri”ne göre değerlendirildiğinde oldukça düşük puanlar almışlardır.

İlk yardım ile ilgili internette yer alan videoların eğitimlerde kullanılabilmesi için HONcode kriterlerini karşılaması, bilimsel dayanağının olması, enformasyondan uzak, doğru ve güncel bilgileri içermesi, videoda kullanılan dilin açık ve anlaşılır olması, etik ve yasal olarak profesyoneller tarafından hazırlanması ve videoyu hazırlayan kişi, kurum veya kuruluşlar hakkında yeterli bilgileri içermesi gerekmektedir. Videoların güvenilir olması için devlet kurumları, üniversiteler ve kar amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşları hazırlanmalı ve resmi kurumlar tarafından gerekli kontroller sağlanmış olmalıdır.

İşyerlerinde ilk yardım eğitimlerinin İSG kapsamında düzenli ve sürekli olarak sağlanması pozitif güvenlik kültürünün oluşturulmasına katkı sağlar. İlk yardım eğitimleri çalışanlara görsel ve işitsel olarak sunulabilir. İlk yardım eğitiminde uygulama yapılması da oldukça önemlidir. Ancak işyerlerinde tüm çalışanların aynı kalitede, eş zaman ve mekânda bu eğitimleri alması her zaman mümkün olmamaktadır. Bu nedenle ilk yardım eğitimlerinin internet aracılığı ile çalışanlara sunulması zaman, mekân ve maliyet gibi sorunların ortadan kalmasına yol açacak ve toplumun her kesimi için faydalı olacaktır. Ayrıca bir sağlık profesyoneli tarafından hazırlanan ve resmî kurumlar tarafından denetlenen bu eğitimler çalışanlar açısından yeterli ve güvenilir olacaktır. Çalışanların ilk yardım eğitimine erişiminin kolaylaşması, işyerlerinde iş kazaları ve meslek hastalıkları konularında farkındalığı artıracak,

yaralanmalardan kaynaklanan mali kayıpların ve kaybedilen zamanın önüne geçilecek ve daha güvenli bir işgücü oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ali, S. (2021). Emergency First aid training awareness in occupational health at Mol Pakistan oil and gas company. *Journal of Medical & Clinical Nursing*, 2(1), 1-4.
- Alptekin, Ü. M. (2019). Organ bağışıyla ilgili Youtube videolarının analizi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Alptekin, Ü. M., Ölmez, E. H. ve Arslan, Ö. (2021). Farmakoekonomi bağlamında akılcı ilaç kullanımı: youtube videoları üzerine bir inceleme. *Sosyal Güvence*, 0(19), 475-497.
- Altındış, S., Tok, Ş., Aslan, F. G., Pilavcı Adıgöl, M., Ekerbiçer, H. Ç. ve Altındış, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*. 7(3), 125-130.
- Arıcak, F. ve Çağlarer, E. (2021). İş güvenliği eğitimlerinde kullanılan modellere meta analiz yöntemle bakış. *Pearson Journal*, 6(15), 482-490.
- Aytaç, Ş., Gürleyen Gök, M. ve Özkan, S. (2016). Bir işçi sağlığı ve güvenliği uygulaması olan temel ilk yardım eğitiminin incelenmesi. *Gazi Medical Journal*. 27, 53-57.
- Basch, C. H., MacLean, S. A., Romero, R. A. ve Ethan, D. (2018). Health information seeking behavior among college students. *Journal Of Community Health*, 43, 1094-1099.
- Boyer, C., Frossard, C., Gaudinat, A., Hanbury, A. ve Falquetd, G. (2017b). How to sort trustworthy health online information? Improvements of the automated detection of HONcode criteria. *Procedia Computer Science*, 121, 940-949.
- Boyer, C., Gaudinat, A., Hanbury, A., Appel, R. D., Ball, M. J., Carpentier, M. ve Geissbühler, A. (2017a). Accessing reliable health information on the Web: a review of the HON approach. *MEDINFO 2017: Precision Healthcare through Informatics*, 1004-1008.
- Boyer, C. ve Dolamic, L. (2015). Automated detection of HONcode Website conformity compared to manual detection: An evaluation. *Journal of Medical Internet Research*, 17(6), e135.
- Conte, A., Brunelli, L., Moretti, V., Valdi, G., Guelfi, M. R., Masoni, M. ve Arnoldo, L. (2022). Can a validated website help improve university students'e-health literacy? *Annali di Igiene. Medicina Preventiva e di Comunita*.
- Diviani, N., Van Den Putte, B., Giani, S. ve Van Weert, J. C. (2015). Low health literacy and evaluation of online health information: A systematic review of the literature. *Journal Of Medical Internet Research*, 17(5), E112.
- Erdoğan, T., Aydemir, Y., Aydın, A., İnci, M. B., Ekerbiçer, H., Muratdağı, G. ve Kurban, A. (2020). İnternet ve televizyonda sağlık bilgisi arama davranışı ve ilişkili faktörler. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10(Özel Sayı), 1-10.
- Hamzehei, R., Ansari, M., Rahmatizadeh, S. ve Valizadeh-Haghi, S. (2018). Websites as a tool for public health education: determining the trustworthiness of health websites on Ebola disease. *Online Journal Of Public Health Informatics*, 10(3), e221.
- Lingard, H. (2017). first Aid and Occupational Health and Safety: the Case for an Integrated Training Approach. *Burns: Journal of the International Society for Burn Injuries*, 111-117.
- Meltwater ve We Are Social, (2023). Digital 2023: Global overview report. 3 Haziran 2023 tarihinde <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview->

report?utm_campaign=Digital_2023&utm_content=Article_Hyperlink&utm_medium=Article&utm_source=DataReportal adresinden erişildi.

- Nghiem, A. Z., Mahmoud, Y. ve Som, R. (2016). Evaluating the quality of internet information for breast cancer. *The Breast*, 25, 34-37.
- Panda, P., Panda, S., Karir, S. ve Patra, A. (2019). Effectiveness of first-aid training on school children of urban area of Sambalpur district, Odisha. *International Journal of Medical Science and Public Health*, 8(10), 838-842.
- Stellefson, M., Chaney, B., Ochipa, K., Chaney, D., Haider, Z., Hanik, B., ...Bernhardt, J. M. (2014). YouTube as a source of chronic obstructive pulmonary disease patient education: a social media content analysis. *Chronic Respiratory Disease*, 11(2), 61-71.
- Swire-Thompson, B. ve Lazer, D. (2020). Public health and online misinformation: Challenges and recommendations. *Annu Rev Public Health*, 41(1), 433-451.
- T.C. Resmi Gazete 29 Temmuz 2015 tarihli 29429 sayılı "İlk Yardım Yönetmeliği" 4 Haziran 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150729-2.htm> adresinden erişildi.
- Tadesse, F., ve Jemeber, W. (2022). Knowledge of first aid measures and associated factors among governmental primary school teachers in Hawassa city, Southern Ethiopia. *Journal Of Clinical Images And Medical Case Reports*, 3(3), 1764, 1-6.
- Türk Dil Kurumu (TDK). 2023. Kaza.4 Haziran 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Townsend, A., Leese, J., Adam, P., Mcdonald, M., Li, L. C., Kerr, S. ve Backman, C. L. (2015). E-health, participatory medicine, and ethical care: A focus group study of patients' and health care providers' use of health-related internet information. *Journal Of Medical Internet Research*, 17(6), E3792.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022. 6 Haziran 2023 tarihinde [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587) adresinden erişildi.
- Uzaktan Sağlık Eğitim Sistemi (USES). 20 Kasım 2023 tarihinde <https://egitim.saglik.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Yaran, M. ve Özkan, E. (2022). Ergoterapi ile ilgili çevrimiçi bilgilerin kalitesi ve okunabilirliği. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 10(2), 45-52.
- Wang, F., Wang, Z., Sun, W., Yang, X., Bian, Z., Shen, L., ...Luo, D. (2020). Evaluating the quality of health-related WeChat public accounts: cross-sectional study. *JMIR mHealth and uHealth*, 8(5), e14826.